

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Географски факултет

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата мр Бранислава Бијелића

Одлуком Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду, бр. 351 од 12. јула 2016. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Бранислава Бијелића под насловом:

**"НАСТАНАК, КАРАКТЕРИСТИКЕ И МОГУЋНОСТИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ
БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ"**

После детаљног прегледа достављене дисертације и других пратећих материјала, као и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидат мр Бранислав Бијелић је пријавио докторску дисертацију под називом **"Настанак, карактеристике и могућности ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској"**, јануара 2014. године. На седници Наставно-научног већа Географског факултета у Београду одржаној 13. фебруара 2014. године, одређена је Комисија за оцену испуњености услова и оправданости предложене теме за израду докторске дисертације, у саставу др Дејан Филиповић, редовни професор Географског факултета у Београду, др Велимир Шећеров, ванредни професор Географског факултета у Београду и др Александра Ђукић, ванредни професор Архитектонског факултета у Београду. Извештај Комисије о испуњености услова и оправданости теме докторске дисертације усвојен је на седници Наставно-научног већа Географског факултета у Београду одржаној 20. марта 2014. године, а за ментора дисертације је одређен проф. др Дејан Филиповић. Веће научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду, на седници одржаној 20. маја 2014. године, дало је сагласност на предлог поменуте докторске дисертације.

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада ужој научној области **просторно планирање**, за коју је матичан Географски факултет Универзитета у Београду, и из које је кандидат стекао академско звање магистра 2007.године. Ментор ове дисертације, проф. др Дејан Филиповић, предаје на основним академским, мастер академским и докторским академским студијама на смеру Просторно планирање на Географском факултету Универзитета у Београду, и има одговарајуће компетенције за вођење дисертације.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Мр Бранислав Бијелић је рођен 17.01.1977. године у Прњавору, где је завршио основну школу као и Гимназију 1995.године са просеком 4,98.

Географски факултет Универзитета у Београду уписао је 1997.године а завршио је 2002.године са просечном оценом 9,80. Дипломирао је са оценом 10, а тема дипломског рада је била "Стамбена политика и просторне тенденције у градским насељима Републике Српске са аспекта станоградње". Добитник је Дипломе Универзитета у Београду за изузетан успех током студирања за школску 2001/02.годину као студент генерације Географског факултета.

У току школске 2002/03 уписао се на последипломске студије на смеру Просторно планирање, Географског факултета Универзитета у Београду где је положио све испите са просечном оценом 10. Магистрирао је 12.11.2007. године на тему "Рурална подручја Републике Српске на ентитетској граници – потенцијали и ограничења развоја".

Тренутно је запослен у привредном друштву "Урбис центар" д.о.о. Бања Лука чији је један од оснивача и сувласника. У овом привредном друштву ради на радном месту просторног планера. До средине 2010. године био је запослен у Урбанистичком заводу Републике Српске, а.д. Бања Лука где је био на позицији заменика шефа Струковног бироа за просторно планирање и екологију.

Од децембра 2007. године поседује овлашћење за израду просторно-планске документације издато од Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске. Учествовао је у изради више од 20 стратешких докумената просторног уређења (просторни и урбанистички планови) и просторно-планских студија за различите потребе. Од усвојених просторних планова посебно се издваја ангажман у изради Просторног плана Републике Српске до 2015. године у својству члана радног тима, као и самостално руковођење израдом Просторног плана општине Градишка, Просторног плана Града Источно Сарајево, Просторног плана општине Приједор, Просторног плана општине Милићи, Просторног плана општине Љубиње, Просторног плана општине Братунац, као и Просторног плана за подручје Босанско-подрињског кантона Горажде.

У погледу експертског ангажовања био је 2008. године један од учесника израде студије "Анализа опција развоја локалне самоуправе у РС и ФБиХ" коју је урадила Развојна агенција ЕДА из Бања Луке, а која је припремљена у оквиру пројекта "Развој и увођење модела вишетипских јединица локалне самоуправе у БиХ". Током 2010. године као експерт за област животне средине и просторног планирања учествовао је у пројекту

ILDП (Integrated Local Development Project). Године 2011. је био учесник у пројекту "The State of European Cities in Transition 2013" као национални експерт за урбани развој (поглавље "The State of the Southern Subregion's Cities").

Као члан или руководиолац радног тима добитник је више Признања од стране Салона урбанизма које организује Удружење урбаниста Србије. Члан је Асоцијације просторних планера Србије и учесник на већини научно-стручних скупова у организацији Асоцијације од 2003. године.

У свом досадашњем раду мр Бранислав Бијелић објавио је 13 научних и стручних радова, од којих је 12 радова самостално.

1. Бијелић, Б. (2002). Стамбена политика у Републици Српској, у "Љетна школа урбанизма, Бања Врућица – Шипово", Бања Лука: Урбанистички завод Републике Српске а.д., стр. 209 – 212.
2. Бијелић, Б. (2004). Просторни планови општина – искуства Републике Српске, у "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 101 – 109.
3. Бијелић, Б. (2005). Методологија планирања животне средине у просторним плановима у Републици Српској, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, Завод за урбанизам Суботица, стр. 377 – 381.
4. Bijelić, B. (2005). Spatial planning practice in Bosnia and Herzegovina - Republika Srpska, *Territorium: Journal of the Institute for Spatial Planning*, 3, pp. 103 - 107.
5. Бијелић, Б. (2006). Просторни план града Источно Сарајево и путни правац Месићи – Прача – Источно Сарајево – Сарајево, у "Путни правац Месићи – Прача – Источно Сарајево – Сарајево", Сарајево: Сарајевска регионална развојна агенција – СЕРДА, ИДЕС институт, стр. 71 – 79.
6. Бијелић, Б. (2006). Континуитет израде просторно – планске документације на територији општина у Републици Српској, у "Савремени проблеми у грађевинарству". Суботица: Грађевински факултет Универзитета у Новом Саду, стр. 400 – 404.
7. Бијелић, Б. (2007). Трансгранична, трансрегионална и транснационална сарадња у Просторном плану Републике Српске, у "Србија и Република Српска у регионалним и глобалним процесима", Бања Лука: Природно – математички факултет у Бањалуци, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 157 – 160.
8. Бијелић, Б. (2009). Методологија израде просторних планова у Федерацији Босне и Херцеговине са посебним освртом на сегмент животне средине и студију рањивости простора, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, Завод за урбанизам Суботица, Републичка агенција за просторно планирање, стр. 183 – 189.
9. Бијелић, Б. (2012). Дефиниција и типологије градских насеља Босне и Херцеговине, у "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, Републичка агенција за просторно планирање, стр. 143 – 146.
10. Коцо, С., Бијелић, Б. (2013). Управљање отпадом у локалним еколошким акционим плановима регије Сјеверозападна БиХ и везе са другим планским документима, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 221 – 230.

11. Bijelić, B. (2014). Large-scale brownfields in the Republic of Srpska, in "BrownInfo - Toward a methodological framework for brownfield database development", Banja Luka: University of Banja Luka, Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, pp. 173-189.
12. Бијелић, Б. (2015). Адаптација на климатске промјене у стратешком просторном планирању Републике Српске, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 357 – 362.
13. Бијелић, Б. (2016). Утицај ентитетске границе на садашњи просторни развој пограничних руралних општина Републике Српске – примјер општине Вукосавље, у "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", Вршац: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 453-458.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација мр Бранислава Бијелића под насловом "**Настанак, карактеристике и могућности ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској**" написана је на 150 страна и садржи 18 табела, 10 графикана, 12 слика и 14 ауторских карата. У изради дисертације коришћено је 156 библиографских јединица, а поред тога коришћени су и подаци са интернета (40 адреса интернет сајтова). Биографија кандидата, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу, приложене су на крају рада.

Структуру докторске дисертације чине 12 поглавља, и то:

1. УВОД

- 1.1. ПРЕДМЕТ И ПРОСТОР ИСТРАЖИВАЊА
- 1.2. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.3. РАДНЕ ХИПОТЕЗЕ
- 1.4. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.5. СТРУКТУРА РАДА

2. КОНЦЕПТУАЛНЕ ОСНОВЕ БРАУНФИЛДА

- 2.1. ПОЈАМ БРАУНФИЛДА
  - 2.1.1. Ревитализација (регенерација) браунфилда
- 2.2. ТИПОЛОГИЈА БРАУНФИЛДА
- 2.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ БРАУНФИЛДА
- 2.4. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ БРАУНФИЛДА

3. ГЕНЕЗА БРАУНФИЛДА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

- 3.1. ОПШТИ КОНТЕКСТ ПОСТАНКА БРАУНФИЛДА
- 3.2. ПОСТАНАК БРАУНФИЛДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ И РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

4. ИДЕНТИФИКАЦИЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

- 4.1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА БРАУНФИЛДА У СЕКТОРСКИМ РАЗВОЈНИМ ДОКУМЕНТИМА И СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА
- 4.2. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ БРАУНФИЛДА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
- 4.3. РЕГИСТАР БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

5. ПРОСТОРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

- 5.1. УКУПНА ПОВРШИНА БРАУНФИЛДА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ И БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
- 5.2. ПОВРШИНА И РАЗМЈЕШТАЈ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
- 5.3. РЕГИОНАЛНИ РАЗМЈЕШТАЈ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
- 5.4. УРБАНО - РУРАЛНИ АСПЕКТ РАЗМЈЕШТАЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
- 5.5. САОБРАЋАЈНО – ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
6. ИМОВИНСКО – ПРАВНИ АСПЕКТ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 6.1. ЗАКОНСКИ ОКВИР СВОЈИНЕ НАД НЕПОКРЕТНОСТИМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 6.2. ИМОВИНСКО – ПРАВНИ СТАТУС БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
7. ЕКОНОМСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 7.1. ДРУШТВЕНО – ЕКОНОМСКА РАЗВИЈЕНОСТ ТЕРИТОРИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
  - 7.2. ЕКОНОМСКИ ПАРАМЕТРИ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
8. ЕКОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 8.1. ГЕНЕРАЛНО СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 8.2. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У БРАУНФИЛДИМА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПРИЈЕ 1992. ГОДИНЕ
  - 8.3. ДАНАШЊЕ СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У БРАУНФИЛДИМА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
  - 8.4. ПРИРОДНЕ ВРИЈЕДНОСТИ У БРАУНФИЛДИМА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
9. СОЦИО – ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 9.1. СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
    - 9.1.1. Браунфилди велике површине као културно наслеђе
  - 9.2. ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
10. КЛАСИФИКАЦИЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 10.1. ТИПОЛОГИЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПРЕМА НАМЈЕНИ
  - 10.2. ТИПОЛОГИЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПРЕМА ВРЕМЕНУ ТРАЈАЊА СТАТУСА
11. МОГУЋНОСТИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 11.1. ОПШТИ КОНТЕКСТ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ БРАУНФИЛДА
    - 11.1.1. Ремедијационе технике у процесу ревитализације Браунфилда
    - 11.1.2. Правна одговорност за резидуално загађење на браунфилд локацијама
  - 11.2. ГРИНФИЛД ЗЕМЉИШТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
  - 11.3. СТУДИЈА СЛУЧАЈА РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ - ИНДУСТРИЈСКА ЗОНА "МАГЛИЋ" БРОД НА ДРИНИ, ОПШТИНА ФОЧА И ПРИВРЕДНИ ПОГОН "УДАРНИК" БЈЕЛАЈЦЕ, ОПШТИНА МРКОЊИЋ ГРАД
    - 11.3.1. Индустијска зона "Маглић" Брод на Дрини, општина Фоча
    - 11.3.2. Привредни погон "Ударник" Бјелајце, општина Мркоњић Град
  - 11.4. РЕВИТАЛИЗАЦИЈА БРАУНФИЛДА ВЕЛИКЕ ПОВРШИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

12. ЗАКЉУЧАК
ЛИТЕРАТУРА
ПРИЛОЗИ
БИОГРАФИЈА

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Композиција докторске дисертације обухвата све елементе савременог истраживачког начина рада, почев од увода са теоријским основама рада, преко развијања оригиналних идеја научног истраживања, разраде постављених хипотеза, добијања јединствених резултата, препорука за примену добијених резултата у пракси, предлога за даљи рад, закључака и критичке анализе резултата, и, на крају, адекватне литературе и прилога. Дисертација је структурирана у 12 поглавља која су међусобно повезана и чине конзистентну функционалну целину. Детаљно и прецизно су разрађена у складу са предметом истраживања, постављеним циљевима и задацима, а на основу постављених научних хипотеза.

- Уводно поглавље обрађује уобичајене аспекте сваког научног рада – предмет и простор истраживања, циљ истраживања, радне хипотезе и структура рада. У оквиру првог подпоглавља описује се предмет рада – браунфилди као шира и браунфилди велике површине као ужа појмовна категорија. Просторни обухват истраживања представља Република Српска. Циљ истраживања произилази из недовољне истражености овог феномена у Републици Српској. Као основна хипотеза рада је наведена теза да се већина браунфилда велике површине у Републици Српској може ревитализовати односно вратити у пуну функцију. Поред основне хипотезе присутна је и друга хипотеза која се састоји у тврдњи да је имовинско–правни аспект браунфилда највећа препрека у њиховој ревитализацији. Методе истраживања су описане у посебном подпоглављу, уз истицање значајне примене картографског метода, са детаљним навођењем картографских извора који су коришћени да би се дошло до резултата рада, а то је првенствено идентификација браунфилда велике површине на територији РС.
- На почетку другог поглавља се детаљно дефинише појам браунфилда, уз навођење бројних дефиниција овог појма од различитих аутора, као и званичних дефиниција које се употребљавају. Из овога аутор извлачи закључак о два начина разумевања појма браунфилда. Због значаја посебан нагласак се даје тумачењу појма ревитализације (регенерације) браунфилда. У подпоглављу о типологијама браунфилда даје се више категоризација овог појма на основу различитих критеријума – намена, положај, врста загађивача, површина, број корисника, временски период неактивности, власништво, генеза, приоритет у процесу ревитализације и регенерациони потенцијал. Након типологија посебно подпоглавље је посвећено карактеристикама браунфилда, односно његовим појмовним одликама (физичке, економске, имовинско–правне, еколошке, естетеске, социјално–психолошке карактеристике). Критеријумима за идентификацију браунфилда је посвећен последње део овог поглавља. Аутор истиче да у литератури о браунфилдима је веома мало радова који се баве егзактним критеријумима за идентификацију браунфилда. На крају се

даје закључак да се методологије идентификације браунфилда у свету заснивају на коришћењу различитих јавних регистара и база података, без прецизно дефинисаних и објективизираних (квантификованих) критеријума.

- Треће поглавље рада почиње разматрањем општег контекста настанка браунфилда у данашњем свету. У том погледу се истиче процес деиндустријализације који је почео у 1980-тих у Западној Европи и Северној Америци, а на који се надовезао период економске дерегулације и либерализације. Посебна пажња се посвећује транзиционим процесима у Источној Европи, пре преласка на ситуацију у БиХ и РС. У посебном подпоглављу о генези браунфилда у БиХ и РС опширно се образлажу узроци њиховог настанка, при чему се поред уобичајених фактора постанка браунфилда, додају још два значајна генетска фактора – ратни сукоби и економске санкције Уједињених нација током 1990–тих година против тадашње Савезне Републике Југославије и Републике Српске. На крају овог поглавља обрађује се проблематика војних браунфилда, као посебног типа браунфилда чија се генеза једним делом разликује од класичних привредних браунфилда.
- Идентификација браунфилда у секторским развојним документима и стратешким документима просторног уређења је обрађена на почетку четвртог поглавља рада. У овом подпоглављу се разматрају различити документи на нивоу РС и јединица локалне самоуправе који су се барем делимично бавили или су се требали бавити идентификацијом браунфилда у простору. Генерално, ниједан секторски развојни документ на нивоу РС није на целовит начин обрадио проблематику браунфилда, тако да је изостала јасна идентификација заснована на егзактним критеријумима, односно развијеној методологији. У овим документима и регистрима је идентификован само део браунфилда на територији РС, често на основу кандидовања од стране јединица локалне самоуправе. Из тих разлога је аутор развио оригиналну методологију за идентификацију браунфилда у РС базирану на коришћењу два критеријума и два принципа. Коришћењем ове методологије и различитих картографских извора и специфичних регистара, аутор је направио сопствени регистар браунфилд локација велике површине (изнад 4 ha) на територији РС. Већина ових локација је први пут идентификована као браунфилд и није помињана у другим регистрима и документима који су се делимично дотицали проблематике браунфилда. Укупно је идентификовано 49 браунфилда велике површине на територији Републике Српске са површином од 601.86 ha.
- На почетку петог поглавља дају се оквирне процене укупне површине браунфилда у РС и БиХ са освртом на површину под браунфилдима у различитим европским државама. Приметно је да површине јако варирају зависно од начина дефинисања браунфилд локације. У наставку су дате две просторне анализе идентификованих браунфилда велике површине РС: структура према величини и учешћу у укупној површини јединица локалне самоуправе. Након тога се приступило анализама са регионалног, урбано-руралног и саобраћајно-географског аспекта. Ове анализе указују да је највећа концентрација браунфилда велике површине РС присутна у мезорегији Источно Сарајево, да је готово 2/3 ових локација у урбаним подручјима центара јединица

локалне самоуправе; односно да доминирају браунфилди који су до 1 km удаљени од главних саобраћајница и саобраћајних објеката.

- Шесто поглавље започиње разматрањем законског аспекта својине над непокретностима у РС као уводом у истраживање имовинско-правног аспекта браунфилда велике површине РС. Поред навођења законске регулативе која третира аспект својине над непокретностима, аутор посебну пажњу посвећује питању односа грађевинског земљишта и приватизације државног капитала у предузећима (што има последице на привредне браунфилде), те проблематици војне имовине у БиХ. У наставку аутор даје резултате истраживања идентификованих браунфилда велике површине у виду две анализе: имовинско-правни статус већинског дела браунфилда велике површине РС и структура носиоца права над већинским делом браунфилда велике површине РС. Аутор изводи закључак да резултати обе анализе наводе да постоји разлика у имовинско-правном статусу између две основне групе браунфилда – привредних и војних браунфилда велике површине. Код војних браунфилда као носиоци права доминирају јединице локалне самоуправе и угашено Министарство одбране РС, док код привредних браунфилда као носиоци права потпуно доминирају привредна друштва. Привредне браунфилде велике површине више карактерише право поседовања, док је код војних браунфилда велике површине израженије право својине и коришћења државне својине.
- Истраживањем економских карактеристика браунфилда велике површине РС аутор започиње седмо поглавље освртом на друштвено-економску развијеност територије РС, односно јединица локалне самоуправе у РС. Приметно је да свега 5 јединица локалне самоуправе од 12 са изнадпросечним учешћем браунфилда велике површине у својој територији се налази у категоријама неразвијених и изразито неразвијених општина. У наставку овог поглавља се дају резултати истраживања економских параметара (запосленост/радна места, приходи и капитал), засновани на подацима из базе података о привредним друштвима у БиХ. У оквиру ових локација је запослено 0.19 % запослених у РС, при чему чак 18 локација карактерише потпуно одсуство економских активности, што се испољава у непостојању запослених односно радно ангажованих. На свега 16 локација привредних браунфилда постоји реална запосленост, односно привредна друштва која остварују приходе на основу свог пословања.
- На почетку осмог поглавља о еколошким карактеристикама браунфилда велике површине разматрало се генерално стање животне средине у РС. Следеће подпоглавље анализира стање животне средине у браунфилдима РС пре 1992. године. Ова анализа је заснована на подацима о степену загађења отпадних вода из привредних друштва у оквиру браунфилда велике површине РС. Предметне локације су емитовале значајно загађење у оквиру тадашње БиХ. Пре анализе данашњег стања животне средине у браунфилдима велике површине РС, даје се теоријски осврт на угрожавање животне средине резидуалним загађењем на браунфилд локацијама, те констатује да не постоје релевантни еколошки подаци о браунфилд локацијама велике површине. Из тих разлога за утврђивање данашњег степена загађења аутор користи категоризацију Јиржи Тилчера из Чешке Републике која се заснива на врсти делатности која се одвијала на браунфилд локацији.

Резултати овако постављене анализе степена загађења у браунфилдима велике површине РС показују да потпуно доминирају браунфилди са ниским и средњим нивом ризика значајне контаминације.

- Девето поглавље почиње разматрањем социјалних аспеката браунфилда велике површине РС. Овај аспект се прво анализира теоријски, а затим се констатује одсуство могућности коришћења већине социјалних индикатора у РС за њихову анализу осим стопе незапослености. У наставку следи истраживање браунфилд локација велике површине као културног наслеђа. Аутор изводи закључак да се браунфилди велике површине РС не налазе међу проглашеним националним споменицима БиХ. На крају поглавља се даје осврт на психолошки аспект браунфилда велике површине РС, првенствено са теоријског становишта, при чему аутор закључује да браунфилди велике површине као истакнути примери, представљају подсетнике на просперитетну прошлост, али да у условима високе стопе незапослености радне снаге изнад 50 % и бруто домаћег производа по становнику испод 70 % републичког просека условљавају социо – економску стигматизацију околне популације.
- У десетом поглављу се дају две значајне типологије браунфилда велике површине РС: према намени и дужини трајања статуса, које произилазе из истраживања идентификованих локација. У структури према намени доминирају индустријски браунфилди са 57.14%, а затим следе војни браунфилди са 20.41%, па пољопривредни браунфилди са 12.24%. Индустријско – рударски браунфилди имају учешће од 6.12%. Остале две категорије (индустријско-сервисни и рударски браунфилди) имају учешће по 2.04%. Аутор примећује изнадпросечно присуство пољопривредних и нарочито војних браунфилда у источном делу РС, док се у северном делу РС овакво присуство односи на индустријске и индустријско – рударске браунфилде велике површине. У погледу структуре браунфилда велике површине РС према времену трајања статуса констатује се да браунфилди велике површине са временом трајања статуса 5–10 година имају највеће учешће са 44.9%. Значајно учешће од 24.49% имају браунфилди са временом трајања статуса 1–5 година, док браунфилди са временом трајања статуса 10–20 година имају нешто мање учешће - 20.41%.
- Једанаесто поглавље о могућности ревитализације браунфилда велике површине у РС представља најобимније поглавље рада. На његовом почетку аутор разматра општи теоријски контекст ревитализације браунфилда. У том погледу се анализира познати АБЦ модел финансирања ревитализације браунфилда. Нарочита пажња у теоријском разматрању ревитализације браунфилда је посвећена ремедијационим техникама у процесу ревитализације браунфилда и питању правне одговорности за резидуално загађење на браунфилд локацијама. У наставку поглавља се обрађује проблематика гринфилд земљишта у РС које је тесно повезано са браунфилдима и процесом њихове ревитализације. С тим у вези наводи се званична процена губитка пољопривредног земљишта у РС и БиХ, те оквирна званична процена губитка гринфилд земљишта. Због недовољне поузданости претходних процена аутор прибегава истраживању разлика између база података о земљишном покривачу Corine Land Cover за Босну и Херцеговину за 2000. и 2006. годину, што представља оригинални метод

за утврђивање губитка гринфилд земљишта. Процес ревитализације или реактивирања браунфилда велике површине на територији РС је објашњен на основу студије случаја која је обухватила примере индустријске зоне "Маглић" Брод на Дрини у општини Фоча и привредног погона "Ударник" Бјелајце у општини Мркоњић Град. Ове две некадашње браунфилд локације се налазе у различитим деловима РС и представљају типичан пример начина ревитализације браунфилда велике површине РС путем домаћих и страних инвестиција. На крају читавог поглавља сумирају се сазнања о ревитализацији браунфилда велике површине РС. Аутор констатује да број ових браунфилда у последње време стагнира након година непрекидног раста, односно да је прираст браунфилда велике површине једнак њиховој ревитализацији. У наставку се дају резултати истраживања потенцијалне намене браунфилда велике површине РС након ревитализације (делом засноване на процени), те као финални резултат рада анализа могућности ревитализације браунфилда велике површине РС.

- У последњем поглављу се сумирају закључци претходних поглавља праћени одговарајућим теоријским освртима. Аутор уводи оригинални метод процене економске штете постојања браунфилда преко смањеног броја запослених и БДП-а. Такође, аутор даје оригиналан дијаграм тока процеса ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској са ограничавајући факторима. Посебно место у завршном поглављу посвећена је анализи ограничавајућих фактора. Аутор закључује да различити аспекти географског положаја (географски фактор), економски фактори и социо - психолошки фактори представљају најзначајније ограничавајуће факторе ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској. У овом поглављу се даје упоредна анализа ранијих и потенцијалних намена браунфилда велике површине РС. Ова компарација показује да код 21 браунфилд локације у будућности остаје иста намена као у прошлости. Суштинска конверзија намене је једино присутна код војних браунфилда велике површине који од реда мењају намену. На крају овог поглавља и рада аутор закључује да је кључан услов за успешну ревитализацију браунфилда велике површине у Републици Српској елиминисање и смањивање негативног утицаја различитих ограничавајућих фактора, при чему акценат треба бити на економским и социо – психолошким факторима као најзначајнијим факторима који утичу на активирање ове категорије браунфилда. Посебну улогу има политички фактор, односно различити нивои политичке власти у Босни и Херцеговини, од државног преко ентитетског до локалног нивоа. Потпуно одсуство одговарајућих студија и стратегија о браунфилдима, те усвајање свега 5 регулационих планова за браунфилде велике површине указује на крајње лош однос различитих нивоа власти у БиХ према проблематици браунфилда. С тим у вези аутор даје конкретне препоруке, чијим би се испуњавањем, првенствено од стране републичких и локалних органа власти у Републици Српској, ограничавајуће деловање економских и социо – психолошких фактора на ревитализацију браунфилда у цјелини svelo на прихватљив ниво.

3. ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Дисертација мр Бранислава Бијелића представља резултат оригиналног научно-истраживачког рада кандидата чији је основни научни циљ био истраживање браунфилда велике површине на територији Републике Српске. Кандидат је конзистентним садржајем докторске дисертације обухватио све елементе савременог мултидисциплинарног научно-истраживачког начина рада, почев од уводних напомена, разраде теоријско-методолошких основа рада, дефинисања основних појмова, имплементације постојећих и развијања оригиналних идеја научног истраживања. У свом истраживању кандидат је детаљно проверавао полазне хипотезе при чему је анализирана обимна литература и извори, махом новијег датума.

Циљ истраживања је произашао из недовољне истражености феномена браунфилда, не само у БиХ и Републици Српској, већ и на подручју бивше Југославије. У том погледу је нарочито значајна практична примена знања стечених о браунфилдима у процесу њихове ревитализације у реалном простору РС и БиХ. Оригиналност дисертације огледа се у давању предлога и смерница за даљи рад, односно могућности и предуслове које је потребно испунити како би се успешно могла извршити ревитализација браунфилда велике површине у Републици Српској.

У складу са основним циљем, предметом и постављеним задацима, истраживање је одговорило на следећа питања:

- Дефинисан је појам браунфилда и његових специфичности, основне типологије, карактеристике и критеријуми за идентификацију;
- Анализиран је постанак и еволуција браунфилда у Републици Српској;
- Идентификовани су браунфилди велике површине у РС;
- Установљене су просторне одлике браунфилда велике површине у РС (размештај и површина);
- Утврђене су економске одлике браунфилда велике површине у РС (основни економски параметри);
- Анализиран је имовинско-правни аспект браунфилда велике површине у РС (питање власништва и правне одговорности);
- Сагледане су еколошке одлике браунфилда велике површине у РС (врсте загађивача и загађења);
- Анализиран је естетски и социјално-психолошки аспект браунфилда велике површине у РС;
- Извршена је класификација браунфилда велике површине у РС према различитим критеријумима;
- Утврђене су могућности ревитализације браунфилда велике површине у РС;
- Дефинисана је перспектива и препорука за ревитализацију браунфилда у РС.

Друштвени допринос дисертације се састоји у добијеним резултатима истраживања који неће допринети само научним и стручним круговима, већ ће дати значајан подстрек властима Републике Српске да препознају огроман потенцијал браунфилда за друштвено-економски развој овог простора и предузму конкретне кораке у њиховој ревитализацији.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидат је, у складу са научним приступом и постављеним циљевима и задацима истраживања, користио обимну и квалитетну литературу. Коришћена литература је обухватила теоријске научне радове, стручне радове, студије, стратегије и планове (просторне и урбанистичке), међународне документе и законски оквир релевантан за предмет истраживања. Наведене библиографске јединице, као што је наведено укупно 156 референци и додатних 40 адреса интернет сајтова, које укључују и ауторова истраживања (радови, студије и планови) представљају референтну основу за област истраживања браунфилда. Може се констатовати да је кандидат показао умешност у коришћењу свих релевантних научних и стручних резултата који су му били доступни. Посебно је значајно да се истакне важност литературних података из планско-урбанистичке и стратешке документације јер у предметној области не постоје значајнији извори података, посебно у Републици Српској.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Комплексност истраживања и његова интердисциплинарност захтевала је примену одговарајућег сета научних метода, поступака и истраживачких техника. У складу са предметом рада, постављеним научно-истраживачким задацима, односно циљевима истраживања, кандидат је применио све релевантне научне методе. Методе и технике коришћене за израду докторске дисертације су: анализа релевантне научне литературе, као и најажурнијих доступних информација са Интернета, технике научне дескрипције, интервјуи, компаративни метод, класификациони метод, генетички метод, историјски метод, статистички метод, картографски метод, технике анализе и синтезе, те неизоставна дедукција и индукција. За потребе дисертације урађено је истраживање теоријског и емпиријског карактера, уз коришћење модерних метода и техника научно-истраживачког рада.

Поступком анализе извршена је идентификација и интерпретација прикупљених података и чињеница како би се установило стање појава и процеса који се истражују, док је поступак синтезе коришћен у доношењу закључака и препорука. Значајна примена картографског метода као темељног метода просторних наука у раду оваквог карактера је неизбежна. Емпиријско истраживање је првенствено засновано на коришћењу овог метода. Примена картографског метод захтева употребу различитих картографских извора за територију Републике Српске. У дисертацији су коришћене локалне стратегије развоја и просторно-планска документација новијег датума, првенствено просторни планови јединица локалне самоуправе.

3.4. Применљивост остварених резултата

Резултати научних истраживања до којих се дошло током израде дисертације имају наглашен апликативни карактер јер су проистекле смернице и упутства за даљи рад државних органа и других институција које

се баве карактеристикама и могућношћу ревитализације браунфилда велике површине. Сама чињеница да је ово готово потпуно неистражено питање у Републици Српској указује на оправданост његовог научног разматрања. Тиме је проблематика браунфилда уопштено, а посебно на нивоу Републике Српске, знатно истраженија чиме ће се омогућити решавање значајних проблема које браунфилд локације производе у простору. Директна применљивост остварених резултата треба да допринесе квалитетнијем просторном и укупном развоју Републике Српске. Уградњом резултата ове дисертације у стратешке документе развоја попут различитих развојних стратегија и просторних планова, као и у законске прописе, овај рад би добио и своју апликативну вредност, што би представљало практичну примену резултата рада.

Сагледавајући актуелност проблематике која је предмет дисертације као и резултате истраживања до којих је аутор дошао може се закључити да су резултати широко применљиви у научној и стручној пракси просторног и урбанистичког планирања и других сродних области, као и у широј јавности.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

На основу темељног прегледа достављене докторске дисертације може се констатовати да се ради о оригиналном научно-истраживачком раду које је написано по свим прописаним стандардима и уобичајени за овакву врсту радова. Имајући у виду да је кандидат мр Бранислав Бијелић објавио до сада више научних и стручних радова који се баве изучавањем просторних, економских и социјалних аспеката развоја градова и локација браунфилда, као и да је учествовао у изради више од 20 стратешких докумената просторног уређења и просторно-планских студија за различите потребе, сматрамо да је кандидат успешном израдом докторске дисертације потврдио да поседује способност и знање да се може самостално бавити научно-истраживачким радом. Посебно важан сегмент је ауторово богато искуство у раду на пословима просторног и урбанистичког планирања, учешћа у раду разних комисија и стручних тела у последњих 10-15 година. Ово искуство ће, сигурно, помоћи кандидату у наставку бављења научним радом имајући у виду да је предмет истраживања у докторској дисертацији актуелан и до сада у недовољној мери обрађен истраживањима у Републици Српској.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Докторска дисертација пружа значајан теоријско-методолошки допринос планерским истраживањима из области коришћења земљишта браунфилд локација, и улози коју планери, економисти и еколози морају имати у сагледавању њихових карактеристика за ревитализацијом.

На темељу релевантних теоријских и методолошких поставки, докторском дисертацијом мр Бранислав Бијелић је допринео сагледавању важности, улози

и значају браунфилд локација у просторном, економском, социјалном и еколошком аспекту и схватању потенцијала оваквих локација за једну државу.

- Научна утемељеност дисертације проистиче из свестране анализе основних појмова браунфилда, карактеристика и могућности ревитализације, а заснивају се на дугогодишњем истраживању предметне материје и активног учешћа аутора у пракси просторног и урбанистичког планирања.
- Кандидат је у докторској дисертацији утврдио и научно образложио савремени концепт приступа планирања браунфилд локација и, имајући у виду искуство, указао на неке аспекте које је могуће унапредити у пракси у Републици Српској.
- Основна хипотеза рада је доказана кроз чињеницу да се већина браунфилда велике површине у Републици Српској може ревитализовати, односно вратити у пуну функцију. С друге стране, истраживање имовинско-правног аспекта није доказало да су имовинско-правни односи највећа препрека у њиховој ревитализацији.
- Важно је истаћи егзактност добијених резултата. Аутор закључује да различити аспекти географског положаја, економски фактори и социо-психолошки фактори представљају најзначајније ограничавајуће факторе ревитализације браунфилда у Републици Српској. Добијени резултати представљају валидан материјал за будућа истраживања и решавања проблема.
- Као резултат научних истраживања у докторској дисертацији могу се истаћи још неки резултати дисертације, и то:
  - нова типологија браунфилда – према броју корисника, временском периоду неактивности, врсти власништва, генетска класификација (стр. 18),
  - утврђивање основних генетских фактора настанка браунфилда у Републици Српској и БиХ (подпоглавље 3.2.),
  - оригинална методологија идентификације браунфилда велике површине РС (подпоглавље 4.2.),
  - идентификовање браунфилда велике површине Републике Српске (подпоглавље 4.3.),
  - оригинални метод процене годишњег губитка гринфилд земљишта у Републици Српској (подпоглавље 11.2.),
  - оригинални метод процене економске штете постојања браунфилда преко смањеног броја запослених и БДП-а (стр. 131),
- Резултати истраживања који су добијени у докторској дисертацији представљају одличну теоријско-методолошку основу за дефинисање будућих стратешких опредељења у области планирања браунфилд локација.
- Допринос дисертације се огледа у њеној апликативности на простору Републике Српске али и методологији коју могу преузети стручњаци који се баве облашћу браунфилда, доносиоци одлука у јавном сектору, инвеститори, као и заинтересована јавност.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Докторска дисертација је имала задатак да дефинише адекватне мере и инструменте за ревитализацију браунфилда великих површина, као и да се обезбеди одржив развој подручја кроз различите механизме контроле коришћења простора, односно како природних ресурса, тако и створених потенцијал. Концепција и програм истраживања прилагођени су конкретно, са научно-истраживачком тежином и великом апликативношћу.

Проблематика браунфилда није разматрана у досадашњем периоду у научној литератури у Републици Српској што је вероватно резултат ниског степена развоја интердисциплинарних научних дисциплина на простору РС и БиХ. Чак ни страни представници и њихове организације, који су присутни у Босни и Херцеговини, нису у значајнијој мери покретали ово питање. Треба истаћи важност, озбиљност и обухват дисертације у делу обраде планова, стратегије и законодавне материје а имајући у виду изразиту апликативност просторног планирања као научне области.

У дисертацији се дају оцене уз критички осврт и истицање сопственог става када је у питању стање, планирање и ревитализација браунфилд локација, чиме се даје допринос унапређењу постојећег приступа сагледавања питања релевантних за ово истраживање.

Овакав приступ, уз анализу обимних литературних података, стратегија развоја и планских докумената, коришћењем разноврсних али добро комбинованих методолошких поступака од стране кандидата, и сагледавајући актуелност и апликативност теме, може се закључити да је дисертација значајан допринос теорији и пракси просторног планирања.

4.3. Верификација научних доприноса

Током рада на докторској дисертацији кандидат мр Бранислав Бијелић је објавио рад у међународној монографији, неколико радова на научним скуповима и био руководилац већег броја стратешких и планских докумената и просторно-планских студија за различите потребе, који су директно или индиректно везани за тему докторске дисертације.

1. Bijelić, B. (2014). Large-scale brownfields in the Republic of Srpska, in "BrownInfo - Toward a methodological framework for brownfield database development", Banja Luka: University of Banja Luka, Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, pp. 173-189.
2. Бијелић, Б. (2016). Утицај ентитетске границе на садашњи просторни развој пограничних руралних општина Републике Српске – примјер општине Вукосавље, у "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", Вршац: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 453-458
3. Бијелић, Б. (2015). Адаптација на климатске промјене у стратешком просторном планирању Републике Српске, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, стр. 357–362
4. Коџо, С., Бијелић, Б. (2013). Управљање отпадом у локалним еколошким акционим плановима регије Сјеверозападна БиХ и везе са другим планским документима, у "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", Београд: Асоцијација просторних

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Након прегледа докторске дисертације мр Бранислава Бијелића под насловом **"Настанак, карактеристике и могућности ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској"** и увида у научни и стручни рад кандидата, Комисија констатује следеће:

1. Докторска дисертација под наведеним насловом представља резултат оригиналног научно-истраживачког рада кандидата чији је основни научни циљ био истраживање браунфилд локација велике површине на територији Републике Српске. Кандидат је конзистентним садржајем докторске дисертације обухватио све елементе савременог мултидисциплинарног научно-истраживачког начина рада.
2. Дисертација је урађена у складу са темом, циљевима и задацима истраживања на које су Наставно-научно веће Географског факултета и Веће научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду дали сагласност.
3. Докторска дисертација урађена је на високом научном нивоу уз поштовање свих важећих стандарда научног рада, коришћење и примену одговарајућег сета научних метода, поступака и истраживачких техника, истраживања теоријског и емпиријског карактера уз адекватно коришћење литературе и других извора података. Текст је написан разумљивим језиком, што уз приложене табеле, графиконе, слике и карте чини једну компактну целину ради бољег схватања материје.
4. Сагледавајући актуелност проблематике која је предмет дисертације као и резултате истраживања до којих је кандидат дошао може се закључити да су резултати широко применљиви у научној и стручној планерској пракси, као и широј јавности. Директна апликативност треба да допринесе просторном и укупном развоју Републике Српске уградњом резултата у стратешке документе попут различитих развојних стратегија и просторних планова, као и у законске прописе, чме ће овај рад добити и своју аплкативну вредност.
5. Докторска дисертација припада научној области *просторног планирања*, за коју је матичан Географски факултет Универзитета у Београду, и из које је кандидат стекао академско звање магистра наука.

Сагледавајући све напред наведено, а имајући у виду научну заснованост дисертације, методолошки приступ, као и научни и апликативни значај рада, Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Географског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација кандидата мр Бранислава Бијелића под називом "**Настанак, карактеристике и могућности ревитализације браунфилда велике површине у Републици Српској**" прихвати, и да се упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

Комисија:

Др Дејан Филиповић, редовни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

Др Велимир Шећеров, ванредни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

Др Александра Ђукић, редовни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет